Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומערירען.
אונד דער פרענומעראציאנס-פרייז בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט.
וויטצנער בולוואר נומ' 29,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.
אונד קאָסטעט
פיר אסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען אסטר. ווע.
האלביעהריג 4 גולדען אסטר. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולדען אסטר. ווע.
פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. א. וו.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. א. וו.
פיערטעליעהרי 2 גולד. 25 קר. א. וו.

Nr 52 זעכצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, מיטטוואך יב אייר ה.תרמ"ד. — Pest, den 7. Mai 1884

דער רעטטער דער יידישען עהרע.

דער מאנן, דעם עס געלונגען איזט דיא אייפגעפייטשטען לײדענשאפטען איינעס לאנדעס דורך דיא מאכט זיינעס וואָרטעס צו באנגען, דער אונערשראָקקענע העלד, דער דעם ראזענדען ווירבעלווינד דעם אנטיסעמיטיסמוס האלט געבאָטען האט אונד דאדורך דיא גאנצע טאללוויטהיגע עמייטע דער אנטיסעמיטען געגען זיך זעלבסט געהעצט אונד פאן דיעזער דאנן ביז אויף דעם הייטיגען טאג מיט נאך ניכט דאגעוועזענער ווילדהייט אנגעבעללט, פערפאָלגט אונד בעגייפערט וואורדע, דער פערטהיידיגער דעם יודענטהומס, דער פיר אונזערע קאָנפעססיאָן מעהר געטהאן האט, אלס איין גאנצעס דוטצענד זאלבער רעגירונגען, וויא דיא קאלמאן טיסא'ס איזט, דורכס גאנצע לעבען געטהאן האבען ווירדע; דער פיר דאס יודענטהום מעהר געליטטען האט וויא דיא טיסאעסלארער אפפער אינסגעזאמט געליטטען האבען, קארל אטוואש האט פארגעסטערן אין נאדיקאראש אונטער זיינען ביזהעריגען וואהלערן דען גראָסטען זיעג ערריונגען, דען דער וואונדערבארע צויבער דער שפראכע פאן איינעם מאכטיגען גייסטע געלייטעט, יע ערריונגען האט.

נאך זא מאנכעס שקאנדאלאזעס אייפטריטטע, דען דיא אנטיסעמיטען אין נאדיקאראש געגען קארל אטוואש פעראנשטאלטעטען, זאה זיך דיעזער פעראנלאסט, אין איינעם שרייבען אן זיינע וואהלער צו ערקלארען, דאס ער אונטער זאלכען אומשטאנדען דיא קאנדידאטור אין נאדיקאראש ניכט מעהר אנגעהמען ווערדע, דא ער זיך ניכט בעאיינפליססען לאססען ווילל אונד פאן זיינער איבערציינגונג ניעמאנדעם צו ליעבע ניכט איין איינציגעס יאטא צו אפפערן געווילט איזט. אין דעמזעלבען בריעפע פערשפראך הערר אטוואש זיינען וואהלערן, ער ווערדע זיינערציט הינגעפאדערען אים איהנען איבער זיין ווירקען רעכענשאפט צו געבען. איינינע פערעהרער אטוואש'ס באטען איהן יעדאך בריעפליך, נאך נאדיקאראש פאר דען וואהלען ניכט קאממען צו וואללען, דא אנטיסעמיטישע אגיטאטארען געגען איהן איינע דעמאנסטראציאן פעראנשטאלטען וואללען. דער מאנן מיט דעם אייזערנען ווילען ערקלארטע יעדאך, זיינען פלאן ניכט אויפגעבען צו וואללען אונד פוהר אם [illegible] דיעזעס נאך נאדיקאראש, וויא איהם זיינע פריינדע, דא זיא דורך איינען לארמענדען עמפפאנג דיא אנטיסעמיטען הערויסצופאָרדערן פירכטעטען, איינען צימליך שטיללען עמפפאנג בערייטעטען. נאך אם זעלבען טאגע היעלט אטוואש זיינען רעכענשאפטסבעריכט. זיינע פערעהרער האבען עס מיט ענטוזיאזמוס וואהרגענאממען, דאס דער זאאל זיך מעהר אלס צור האלפטע מיט אנטיסעמיטישען וואהלערן פיללטע. אטוואש וואורדע פאן זיינען אים איהן בעזארגטען פריינדען אויף דיעזען אומשטאנד אייפמערקזאם געמאכט אונד געבעטען, זיינע רעדע אויף דען נאכסטען טאג צו פערשיעבען. אטוואש לאכעלטע אונד אנטווארטעטע דאמיט, דאס ער דירעקט אויף דיא טריבינע צוגינג, אונד זיינע רעדע בעגאנן. ציששען אונד פפייפען עמפפינג דען רעדנער. „עס פפייפען נור דיעיעניגען, דיא ניכטס צו זאגען וויססען" דאנערטע אטוואש'ס שטענטאָרשטיממע אונד זעטצטע זיינע רעדע פארט. דיא שרייער וואורדען נאך אונד נאך מייסכענשטילל. דיא געפפיפפען האבען, וואר־ דען צו אנדאכטיגען צוהארערן, אונד אלס דער הערדליכע רעדנער געענדעט האטטע, וואר קיין אנטיסעמיטע מעהר אים זאאלע. זיינע וויטהענדסטען געגנער וואורען ענטוואפפנעט אונד שטירצטען אויף איהן צו, אים איהם זיינען זיעג מיטצוטהיילען, איהם דיא האנד צו דריקקען אונד איהרער גרענצענלאזען בעוואונדערונג פיר איהן אויסדרוק צו פערלייהען, אונד דאך האט איהנען אטוואש דיא הערבסטען וואהרהייטען אינס געזיכט געשליידערט, ער האט איהנען איהר גאנצעס פארהאבען, ער האט איהנען דען אנטיסעמיטיסמוס אין זיינער וואהרען געשטאלט געצייגט. ער האט צו זיינען צוהארערן אלס אונגאר, אלס פאטריאט, אלס טראגער דער גראסטען אידעען פאם יאהרע 1848 געשפראכען, אונד וויא האט ער געשפראכען! ווער אטוואש ניע געהארט האט, דער האט קיינע אהנונג פאן דעם, וועלכע מאכט דיעזער האניגמונד איבער דיא צוהארער אויסצואיבען פערמאג. זיין אונפערגלייכליכעס ארגאן, יענע וואנדערבארע פאהיגקייט זיינע שטיממע זא צו מאדוליערען, דאס ער דיא צוהארער באלד צור בעגייסטערונג הינרייסט, באלד צו ווילדעם צארן ענטפלאממט, באלד ביז צו טהראנען ריהרט, מאכט דען צוהארער אהנע זיך דעססען בעוואוסט צו ווערדען, צום אונבעדינגטען שקלאווען זיינעס ווילענס. עס איזט, אלס האטטע ער איינען עלעקטרישען דראהט אין דען האנדען, דער צו דען הערצען זיינער צוהארער פיהרט, דא ער נאך זיינעם ווילען ערבעבען אדער אייפבייגען לאסט. אטוואש ווירדע נאך זיינער רעדע פארמליך אנגעפלעהט דיא קאנדידאטור אנצונעהמען, דיא איהם געוואָרדענען בעליידיגונגען פארדערטען יעדאך זיינע אונד אטוואש לעהנטע ענטשיעדען אב. אונד אלס דיא וואהלער זאהען, דאס זיא איהם זעלבסט ניכטס ביעטען קאננען, איינען בעווייז איהרער אונבעדינגטען פערעהרונג דענגאך געבען וואללטען, זא פאָדערטען זיא אטוואש אויף, איינען קאנדידאטען אנשטאטט זיינער נאמהאפט צו מאכען. אטוואש טהאט דיעס, אונד אין דער טהאט איזט בענעטעמער, דען אטוואש פארגעשלאגען האט, אויף דער שטעללע איינשטימיג קאנדידירט וואָרדען.

וואס איך נון נאך צו זאגען האבע איזט זא טיעף בעשאמענד, דאס איך מיך מאגליכסט קירצן פאססען וויל. קארל אטוואש, דעם פארגעסטערן זיינע וויטהענדסטען פיינדע, דיא אנטיסעמיטען, איינע פאכט בייספיעללאזע הולדיגונג דארגעבראכט אינדעם זיא איהם דאס אבגעאָרדנעטענמאנדאט אנגעטראגען האבען, קארל אטוואש איזט נאהע דאראן אים דעם פארלאמענט דרויסען צו בלייבען, ווייל דיא יודען איהן אים יעדען פרייז צום פאללע ברינגען וואללען. ווען מאן מיר פאן איינעם פאטערמארדע ערצאהלט האטטע, האטטע עס מיך ניכט זא טיעף עמפארט אלס דיא טהאטזאכע, דאס רייכע יידישע גראָסהאנדלער געגען אטוואש אייפריגסט אגיטירען. דאס בלוט שטיעג מיר אינס אנגעזיכט, איך שאמטע מיך פיר יענע אונדאנקבארען מענשען, איך שאמטע מיך פיר דיא יידישען וואהלער דעס זיעבטען בעצירקעס.

שרייבער דיעזער צייליען האט אלס בעשיידענער שטרייטער פאסט 15 מאנאטע הינדורך מיט אטוואש אונטער איינער פאהנע געקאמפפט, האטטע אלזא געלעגענהייט צו ערפאהרען, וואס אטוואש פיר דיא ערהערעטונג דעס יודענטהומס געטהאן האט אונד דארים בעהויפטעט ער, דאס דיא יידישען וואהלער דעס זיעבטען בעצירקעס דעם גאנצען יודענטהום איינען שטרייך אינס געזיכט פערזעטצען, ווען זיא אטוואש צום פאללע ברינגען. וואס ווירד אבער דיא רעגירונג זאגען, הארע איך פראגען, ווען דיא יודען איהרען קאנדידאטען שטירצען ווערדען? דאס ווייס איך ניכט, אבער דאס קאנן איך אייך יא זאגען וואס דיא רעגירונג זאגען ווירד, ווען איהר קארל אטוואש שטירצען ווערדעט: איין פאלק, דאס זא שאנדליך אונדאנקבאר איזט, ווירד דיא רעגירונג זאגען, איין פאלק, וועלכעס אים שקלאווישער קריעכעריי פיר דיא רעגירונג זיינען גראסטען וואהלטהאטער צום פאללע ברינגט, איין זאלכעס פאלק פערדיענט דיא פייטשע דעס אנטיסעמיטיסמוס.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

(אונד וויעדער דיא אנגעלעגענהייט דעס „פינגעטלענשען.) אין נומער 50 אונזערעס בלאטטעס בראכטען וויר דיא מיטטהיילונג, דאס דער איינציגע מיטארבייטער דעס „פינגעטלענשען" אלאה זאלטאן, זיינע ערסטע אויסזאגע געגען ווערהאווי צוריקגעצאגען, אונד דאס ער נון וויעדער אויך דיעזע זיינע צוריקציעהונג צוריקגעצאגען אונד ביא זיינער ערסטען געגען ווערהאווי געמאכטען אויסזאגע בלייבט. דיעזעס אייפפאלליגע אונד זאנדערבארע בענעהמען אלאה זאלטאנ'ס, וועלכעס יעדען ניכטערן דענקענדען מענשען בעפרעמדען מוס, פעראנלאסט נון דענזעלבען איבער זיין פערפאהרען איינע ערקלערונג אבצוגעבען. דיעזע לויטעט אים וועזענטליכען וויא פאלגט: „דיא אנצייגע געגען דען „פינגעטלענשען" זאגט אלאה אין זיינער ערקלערונג, האבע איך זיינערציט אים אינטערעססע מיינער עהרע אונד דער וואהרהייט געמאכט. זייט יענער צייט וואר איך אונאויפהארליך דען פערפאלגונגען דעס „פינגעטלענשען" אויסגעזעטצט. יא, איין מיטארבייטער דיעזעס בלאטטעס נאמענס ווילהעלם קלער, האט מיך טהאטליך מיסהאנדעלט. (ווילהעלם קלער איזט געמליך איין בעקאננטער אנטיסעמיט, איין רויפבאלד, דער דען אבגעאָרדנעטען הערמאנן אטטא אינלאנגסט אויף דער גאססע אנגעגריפפען אונד שאן מעהרערע שקאנדאלע הערפארגערופען האט.) איין געוויססער מיכאעל קיש, האט מיך אים אויפטראגע איינעם אנטיסעמיטענפיהרערס עבענפאללס בעליידיגט. אונד זא וואר איך פארמליך אונטער בעלאגערונגסצושטאנד. שליעסליך ערזוכטע מיך איין פערזאנליכער בעקאננטער ווערהאווי'ס, נאמענס ריטטער געארג פאן מארצבינ"י, (איין אנטיסעמיטישער שריפטשטעללער) אללעס מאגליכע צור רעטטונג ווערהאווי'ס צו טהון. באלד דאראויף אונטערברייטעטע מיר פראנץ פערשא, איינער דער צענגלעדער קראוואלמאכער, איינע ערקלארונג, וועלכע איך אים ריין מענשענפיינדליכעס געזיכטספונקטע אונטערשריעבען האבע, אונד צוואר אין דער האפפנונג, דאס דיא אונטערזוכונג געגען ווערהאווי נון איינגעשטעללט ווערדען ווירד. איך האטטע ביים אונטערשרייבען דער אבגענאנגטען ערקלערונג ניכט דאס גערינגסטע איינטערעססע פאר איינען, איך טהאט עס בלאס אים גראסמוטה געגען ווערהאווי, אונד געשטעהע עס אייפריכטיג, דאס איך וואהרענד דער אונטערשרייבונג יענער ערקלערונג איין געפיהל האטטע, וויא עס איין הערשער הא־

☛ ווער ערוויכען אינזערע געהרטען פרענומעראנטען זיך מיט איהרען צישריפטען יערעסמאל נור דיי רעכט אן אינזערע רעדאקציאן צו ווענדען אונד דיא אדרעססע איממער דייטלך וויא פאלגט אנצוגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וואיטצנער בולווער נומער 29.

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

☛ אינזערען געהרטען פרענומעראנטען צייגען וויר הייעמיט האפליכסט אן, דאס איהנען דער אינגע: זאנדטע מעהרבעטראג פאן 50 קר׳ פיר דיא קינפ: טיגע פרענומעראציאן נומעריירבען וואורדע, דא אינזער בלאטט פיערטעליירינג נור 2 גולדען קאסטעט.

פערלאזונג.

1) דער 1860-ער לאזע.

בייא דער אם 1-טען מאי 1884 פארגענאמענען נומערן-צישונג דיעזער לאזע פיעל דער הויפטטרעפפער מיט 300000 גולדען איין׳ס 13943 נו׳ 8; דער צווייטע טרעפפער מיט 50000 גולדען איין׳ס 2547 נו׳ 1; דער 2-טע טרעפפער מיט 25000 גולדען איין׳ס 5115 נו׳ 14 — פערנער געווינגען: יע 10000 גולדען ס׳ 8476 נו׳ 17 אונד ס׳ 14301 נו׳ 17; יע 5000 גולדען ס׳ 884 נו׳ 13, ס׳ 1124 נו׳ 12, ס׳ 5376 נו׳ 12, ס׳ 9188 נו׳ 6, ס׳ 2963 נו׳ 20, ס׳ 9383 נו׳ 7, ס׳ 10240 נו׳ 17, ס׳ 11651 נו׳ 15, ס׳ 15652 נו׳ 2, ס׳ 16165 נו׳ 7, ס׳ 16931 נו׳ 6, ס׳ 17238 נו׳ 15, ס׳ 17666 נו׳ 5, ס׳ 17966 נו׳ 17 אונד ס׳ 18580 נו׳ 13; יע 1000 גולדען ס׳ 1162 נו׳ 8, ס׳ 1263 נו׳ 7, ס׳ 3254 נו׳ 5, ס׳ 5799 נו׳ 13, ס׳ 5874 נו׳ 6, ס׳ 6083 נו׳ 13, ס׳ 8043 נו׳ 6, 8899 נו׳ 16, ס׳ 9202 נו׳ 5, ס׳ 9263 נו׳ 14 ס׳10802 נו׳ 8, ס׳ 12093 נו׳ 4, ס׳ 12813 נו׳ 2, ס׳ 12876 נו׳ 4, ס׳ 13943 נו׳ 13, ס׳ 14340 נו׳ 12, ס׳14500 נו׳ 5, ס׳15527 נו׳ 13, ס׳ 16165 נו׳ 1, ס׳ 16820 נו׳ 5, ס׳ 17067 נו׳ 15, ס׳ 17866 נו׳ 18, ס׳ 18740 נו׳ 15, ס׳ 19095 נו׳ 8 אונד ס׳ 19195 נו׳ 18.

איין אללען איכרינען פערלאזטען פערינען עגזאלט דער געריינגסטע געווינן פאן יע 600 גולדען.

דיא פערינען דיעזער לאזע וועלכע אם 1-טען פעברו׳ 1884 געצאגען וואורדען, האבען ווייר אין נו׳4 מיטגעטהיילט.

2) דער קרערט-לאזע.

בייא דער אם 1-טען מאי 1884 פארגענאמענען צי: הונג דיעזער לאזע, וואורדען אלגעגעבען פערינען געצאגען: 721 750 782 825 1043 1163 1869 2372 2832 2938 2986 3159 3481 3346 3521 3707 3897 3971 אונד ס׳ 4145. פאן דיעזען פיעל דער הויפטטרעפפער מיט 150000 גולדען איין׳ס 4145 נו׳ 48; דער צווייטע טרעפפער מיט 30000 גולדען איין׳ס 3481 נו׳ 19 אונד דער 3-טע טרעפפער מיט 15000 גולדען. איין׳ס 271 נו׳ 4. — פערנער געווינגען: יע 5000 גולדען ס׳ 721 נו׳ 62 אונד ס׳ 3346 נו׳ 79; יע 2000 גולדען ס׳ 782 נו׳ 38 אונד ס׳ 3707 נו׳ 53; יע 1500 גולדען ס׳ 3346 נו׳ 86 אונד ס׳ 3707 נו׳ 29; 1000 גולדען. ס׳ 721 נו׳ 54 59, ס׳ 3521 נו׳ 98 אונד ס׳ 3707 נו׳ 7; אונד יע 400 גולדען ס׳ 721 נו׳ 13 41 65 82 83 91, ס׳ 782 נו׳ 97, ס׳ 825 נו׳ 87, ס׳ 1043 נו׳ 73 90, ס׳ 1163 נו׳ 77, ס׳ 1869 נו׳ 1 12 47 68 93 100, ס׳2372 נו׳ 54, ס׳ 2832 נו׳ 66 99, ס׳ 3346 נו׳ 23 87, ס׳ 3481 נו׳ 5 32 43 51 84, ס׳ 3521 נו׳ 44 51, ס׳ 3897 נו׳ 50 99, ס׳ 3971 נו׳ 42 אונד ס׳ 4145 נו׳ 17.

איין אללען איכרינען פערלאזטען פערינען עגזאלט דער געריינגסטע געווינן פאן יע 200 גולדען.

3) דער קעגלעריישע לאזע.

בייא דער אם 1. מאי פארגענאמענען צישונג פיעל דער הויפטטרעפפער מיט 10000 גולדען איין׳ס 46731 אונד דער 2-טע מיט 1500 גולדען איין׳ס 46210. פערנער גע: ווינגען: יע 500 גולדען נו׳ 27006 אונד 41085; יע 200 גולדען נו׳ 23087 23943 אונד 29041.

4) דער עסטערייכישען רוטהענקרייץ לאזע.

בייא דער אם 1. מאי פארגענאמענען צישונג פיעל דער הויפטטרעפפער מיט 100000 גולדען איין׳ס 59 נו׳ 27 אונד דער 2-טע מיט 1000 גולדען. איין׳ס 3100 נו׳ 38.— פערנער געווינגען יע 500 גולדען ס׳ 893 נו׳ 1, ס׳ 2320 נו׳ 48 אונד ס׳ 11462 נו׳ 50.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער-פרייז.

קאפן (נייא) 8.15—8.30 גולדען.

גערסטע פוטשעדיוואטיע 7.50—7. גולדען. וויאטיע 7.75—8.50 גולדען.

קוקורוץ 6.15—6.25 גולדען.

האפער 7.10—7.35 גולדען.

רעפס פיר אינוסט-פעפטעמבער 1884 צו 13—13.50 גולדען.

מעהל-פרייז (פיר 100 קילאגראמם זאמטט זאק פרייא אם פעסט:) גוט׳ 0: 18 גולדען. 30 קר. גוט. 1: 17 גולדען. 80 קר. גוט. 2: 17 גולדען. 30 קר. גוט. 3: 16 גולדען. 60 קר. גוט. 4: 16 גולדען. — קר. גוט. 5: 15 גולדען. 20 קר. גוט. 6: 14 גולדען. 40 קר. גוט. 7: 13 גולדען. 40 קר. גוט. 8: 12 גולדען. 50 קר. גוט. 8½: 10 גולדען. 60 קר. גוט. 8¾: 9 גולדען. 20 קר. פיינע קלייע —.5 גולדען. גראבע קלייע 4 גולדען. 60 קרייצער.

הולזענפרייס: עיכסען אינגאריש 50 9—11 גול׳ לינען 12—18 גולדען. פיואלען נאפאס ווייסע 9.—10 גולדען. אזעיע ווינטל-כאפנען —.11—12 גולדען. יאגט הויזען 7.35 גולדען. הויזען ברייט 11.50—12 גולדען. מאגן נויטיר 27 גולדען. בלויער 28—30 גולדען. קיפטעל 29 גולדען. לייזואטען 13. — 14 גול׳.

ווייקען 6.50—7.50 גולדען (אללעס פיר 100 קילא.)

שפיריטוס. נייע מעטאלע אום קלייגען —.29 גול׳. אים גראסען 28.50 גולדען. אלטע מעטאלע —.33.50—33 גול׳. אללעס פיר 10000 לישער-פעצענט.

צוויעטשקען. באנאנישע אין זאק 30.80 גולדען סעכ:-עע 17.86 גולדען.

צוויעטשקען מיט (לעקוויאר) 21.75—22 גולדען. האנגע גנלוישעטער 35—37 גולדען.

צוקער, ראפינאדע —.42—43.75 גולדען. מעליטע 40—41,50 גולדען. ווייסעל-צוקער 44.50—45 גולדען.

קנאפפערן, אונגאריש פיינע 18 גולדען.

קלעטזאמען, אונגאריש 60 גולדען.

ראטהקלעע, 60—62 גולדען.

ווייגשטיין, 64—66 גולדען. יע נאך קוואליטאט.

ריבאל, צו 40 גולדען. פערשיעדע.

רעפס קוכען, 6.20 גולדען.

אינשליטט, (הלב) 48.50—49 גולדען.

פעטאלעאם, 23.50—24 גולדען.

לערע, גנפאקטעס פפענדלערע פאן 24—28 ק. 166—170 גולדען. אינגאל פערזעטצט מיטצען פאן 10—15 קילא, 164—166 גולדען. צווייגאל פערזעטצט מיטצען 16—18 קילא 165—168 גולדען. אונד דריינאל פערזעטצט מיטצען 19—22 קילא 166—168 גולדען. — אבער-לערע: קוה-הייטע גנגערבטע 5—6 קילא 235—255 גולדען. גנצאגונגע 5—7 קילא 225—235 גולדען.

קאלב פעללע, גנגערבטע 6—9 קילא 345—374 גולדען. בריינגע 10—13 קילא 445—475 גולדען.

הייטע פער 100 קילא, טראקענע אינגאריישע אכסען-הייטע — קילא צו 110—112 גולדען. — דעמטא קוה-הייטע — קילא 105—108 גולדען פער מאאר. — ראסהייטע —.12,50—12 גולדען. קאלב-פעללע אהנע קאפפע 20—225 גולדען. מיט קאפפען.

שאפפוואללע. אין פארגער וואכע וואר דאס גע-שאפט שוואך. עס וואורדען 100 מטרצ. פערקויפט. אי. צ. צווייטער מטרוסוואללע 60—61 גולדען. אונד אנדר אינשיר צו 52—53 גולדען. פער 56 קילא.

ווייגער פרייז.

ווייצען, פערקויפט וואורדען 25000 מעטצענטער. פרייזע: אינגאריישע ווייצען 77—82 קילא 10,60—10,10 גולדען פער מעטצענטנער.

קארן, אינגאריישע 69—72 קילא 8.70—9.10 גולדען. פער מעטצנ׳.

גערסטע טראוואנישע 60—64 קילא —.9—11.50 גולדען.

האפער אינגאריישער 7.45—7.65 גולדען פער מעטצנ׳-צענטנער.

קוקורוץ 6.90—6.95 גולדען.

שפיריטוס 30—30.15 גולדען פער 10000 לישער פערצענט.

ריבאל 37—39 גולדען פער 100 קילא.

לאטעריעזיעהונג פאם 3. מאי 1884.

ווייען	16	36	79	73	34
גראן	89	87	20	59	43
טעמעשוואר	47	87	56	67	68

פראנטווארטלעכער רעדאקטור: מאקס סאבאלטשי.
הויפטטאגבלאט: יאזעף גוטמאן.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכט	קוילאנישע	פער הונדערט קילאגראם	ווייצען	קוילאנישע	פער הונדערט קילאגראם
קאפן	—	70			—
גערסטע מאלץ		62			75
" פשעט		62			76
האפער		40			77
קוקורוץ באנאטע		75			78
		73			79
					80
הורזע		—			81
					—
					75
					76
					77
					78
					70
					80
					81
					75
					76
					77
					78
					79
					80
					81
					76
					77
					78
					79
					80
					81

9.65	פער הונדערט	קילאגראם
9.38	" פיינ׳-מאר	
6.53	"	
6.90	" מוקורוץ	
—.—	" נערסטע	
6.30	" האפער	
—.—	"	
—.—	" רעפס	

8.25—7.95			
7.35—7.			
8.50—8.75			
7.70—7.05			
7.35—6.35			
6.30—6.30			
7.30—6.90			

9.8—9.40			
9.40—9.45			
9.50—9.55			
9.60—9.65			
9.70—9.75			
—.—			
—.—			
9.60—9.65			
9.75—9.75			
9.80—9.85			
9.95—10.90			
10.05—10.10			
—.—			
—.—			
9.70—9.75			
9.80—9.85			
9.90—9.95			
10.00—50.05			
10.10—10.15			
—.—			
—.—			
9.60—9.66			
9.70—9.75			
9.80—9.85			
9.95—10.—			
9.05—10.10			
—.—			

זאק מעהל		
		נומער 0
דער זאק		" 1
צו 100		" 2
קילאגראם		" 3
		" 4
מיט זאק		" 5
פרייא באהן		" 6
		" 7
		" 8
שפיריטוס אלטע מעטאלע פערצענט		
" נייע	"	קאלטאפטל

18	30	
17	80	
17	30	
16	60	
16	—	
15	20	
14	40	
13	40	
12	50	
10	80	
32	75	
28	25	

קורז-טאבעללע פאם 3 מאי

גלדען	kr.	
ווינער-אזיא		100
לונדאן	71	5
פעסטער-אינגאריש 8 גולדען פאר.		
שווייץ	64	9
דייטשע ריישסבאנקנאטען	40	59
20 מארק-שטיק	89	11
פאריז יעצט	23	1
	—	—

לאזע.

1854-ער לאזע 4 פערצענט. שטאאטס-לאזע	—	124
1860-ער " "	—	137
דרעסדא " "	75	144
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	40	173
דרעסדא " 50 "	50	172
לאזע רוטהענקרייץ	—	37
טרעקזיל-לאזע	25	23
קרעדיט-לאזע	—	77
קלאר-לאזע	75	140
לאזע-אנטייל פפ.פאריס-לאזע	—	12
אונגאריש קעגלע-לאזע	—	1
קעגלעוויטש-לאזע	50	19
קראאטיער לאזע 20	50	17
אפנער-לאזע 40		42
מארס-לאזע 40	25	31
וויאלד-לאזע 10	50	19
מאלם-לאזע 20	75	52
זאלצבורגער-לאזע 20	60	21
פפ.גנאדאם לאזע 40	25	74

לאזע		
פפאנזלער לאזע צו 20 גולדען		50 21
פרייבערגער לאזע 100		— 126
דרעסדא 50		— 65
ווארשעווער-לאזע 20		50 29
וינדישגרעץ 20		75 37
אונגאריש פרעטיעז-לאזע צו 100 גולד.		— 116
פרייבערגער-לאזע		30 115
וויינגרעטלאזע		80 127

ווערטה-פאפיערע.

אינגאריש נאדרענטענק 6%		30 122
דרעסדא צו 4%		85 91
אינגאריש פאפיער-רענטע		45 85
אינגאריש גרונדענטלאסטונגען		75 100
פפפעטער מאגאזין		25 100
דונאנענגרישע		75 99
מאריעשע		75 99
בוקארעשע		— 97
אונגאריש אייזענבאהן-אנלעהען		25 41
וויינגרעטס.אנלעהען.אנלעהע-אנטייל		50 97
פפאנדבריעפפ דער אינגאריש באנקען		
קרעדיט צו 5% פערצענט		— 100
דער אינגאריש הייפאטעקען באנק צו 5% פערצענט		50 101
דער אינגאריש אלגעמיינען באנק.		25 101
קרעדיט.אנשטאלט צו 5% פערצ.		25 95
דער אסט.באנק		— 147
" אסט.באנק		— —

בעגליטערן עבעגאַלס מיט בלוט אויבערשטראָמס, מיט אויפגעלאָזטן האָרן הוגעשטרעקט אויף דען זאַפּהאַ הוהטע. דאס מערבען האָטעט אין בלוט־מעגבאַקעט אין דען האָרן, אין אנדערעס פאַרן אס קלידע. דער מאַנן האָטעט אס קיאַפּלאָך דעס האָקעס אין בלומענבוקעט. אללע דרייא באַקעטס וואָרען אין דען אינגאַרישען לאַנדעס פאַרבען — ראָטה־ווייס גרין. דאס מערבען הויעט אין דער דע־טען דאַנד דיא פאַטאַראָפיע אויבערעס בעגייטערס. דרייא קאַיערטרטע, עראָך אינפערשלאַסעגע ברעפּע לאַנען אויף דעם טיש. אויף דער ווינדוטע ערעס דיעוער ברייפּע שטאַנדען דיא „אַרטען״ שטערבען אלס ברייט אינד ברייטאַס. גערטרוד, „אַראַנן״ דער הערבינגערפּעגע פאַרציאַרטעס לאַנד שטאַרטעט. דאס זאַיאַהל דער מאַנן אלס אויך דיא פּרוינגספּעראַן דען טאַג דורך ערוישעסען געפּיגען דאבען, אינד צוואַר האָטעט דער מאַנן צוויי שוס־וואַנדען אין דער הערצענגער אינד אינע אס דאַלז, אינד דיא פּרוינספּעראַן האָט אינע שוס־וואַנדע אין דער הערצענגער. דער טאַג מיס בייא דען אינגעבלקלך אינגעטרעטען זין. אין דען צו־ווקגלאַסעגען ברייפּען גבבען, דיא אינגלילדען אַן, דאס זיא זעדר לאַנגע גראַבּפּס. אס אינע שטעללונג צו ערינגען אינד זיך אינע עקסטענען צו גרינדען, וואס אינען עראַך נוכט געלעגען קאָנטע, דא עס אינען זין נוכט געגאַנגען וואַר. אס לעבען פּראַינט צו זין, זא האבען דיא דען ענטשלוסס געפּאַסט, געמיזאַס צו שטערבען, דאַמיט דיא „ענטסטעגען אין גראַב פּראַינע, דער זעלבסמאָרדער איזט — דיא דאַנשטאַרט אין דער — דער אין קראַנשטאַרט אין דעבענבוגען געבו־טען אַראַנן פּפּפּל, פּרייאַטבעאַמטער, דרייאַנד דרייסיג אַראַך אלס, לאַנגשטראַסע, דאַרגעס־נאַסע נר׳ 9 וואַהנפּפּ. ער האָטעט אין מאַנט־לוכעס אינקאַמען פאַן 30 פּל, צוי עראַלטען אינער פאַמיליע אללערדינגס פּעל צו אינען. דינג געלעבטע איזט דיא פּעראַנטוואָרטונג קלוגענאַרען געטרוגע קראַראַנ צו אַפאַטן (אינגאַרן) געבוטען, לאַנדשטראַסע, דיפּפּ־שטראַסע נר׳ 18 וואַהנפּפּ, געטרוט האָטעט בעריפּס אס 15, פּ. מ. אין דער וואַהנונג אַרדעס געלעבטען אינען זעלבסטמאָרדפּעדוך געמאַכט. דאַמאַלס צאַג זיא זיך דען גענס אינער פּאַפּפּלאַנונג אינגעדע פּעדלעטצונגען צו אינד מוסטע אין דאס דודאַלפּ שפּיטאַל געבראַכט ווער־דען, אין זעלבעס זיא ערסט געסטערן פּיה אלס געזעלל עגטראַסטען וואָרדע, אירר ערסטעס וואַר אינע אינטערדרונג מיט דעס געלעבטען, דעראַן דעזולטאַט דער ענטשלוסס וואַר, געמיזאַס אין דען טאַג צו געהען.

(אין תלמידים.) אס פּאַרגען אַרדע לעס דער עטצינע בעדרמטע פּרעסדיגער דאבבענער דאס ספר בתב סופר, דאס הוי־טערלאַסעגע ווערק זינגעס גראַסען פּאַטעראס הגאון הגדול ר׳ שמואל בנימין סופר זצ״ל דרוקען. אס איינגאַנגע דעזעס בעריטעדען ווערקעס לעפּערט דער בעדרמטע זאַהן דיא באַגראַפּ (לעבענס־בעשרייבונג) זינגעס גראַסען פּאַטעראס. אינע זאַעכען ערשטעגענע אינגאַרישע צייטשריפּס, ווילדע אבער דייטשע אנגעלעגענהייטען שריבען, פּערפּפּענטליכט דעזעע באַגראַפּ אינטער דעם טיטעל „אין תלמיד־ודע״ אס דער אנטערעטען, ווילבע בעדרמטע דיא תלמידים־ודען שטפּפּען, דאס בילד אינעס וואַהרען תלמיד־ודען פּאַרציאַהרען. ווי־ווילען אס דעזער לעבענסבעשרייבונג אינעדען לעזען דאס אינטערעסאַנטעסטע טיטעלען, דער ווילטבערהמטע תתם ספר זצ״ל וואַר בע־ריטס אס פּאַרגעדרקטעס אלטער אלס אהם זינע גאַטטי, דיא טאַטטער דעס האַבבעדרהמטען ר׳ עקיבא ע נ ע ר, דען ערסטען זאַהן, דער דען נא־מען שמואל בנימין ערהיעלט, צוי ווילט בראַבטע. דאס קינד וואַרדע פּאַן דען עלטערן אינבראַס עגרטאַלד געלעגט, אינד פּערגינגען דעסטען ערסטע לעבענס־אַהרע דעבט פּערגינגס. אין זינגס זעכסטען אַהרע ערקראַנקטע דאס געלעבטע קינד־ודער געפּעראַרט אינד דיא אַרצעט נאַכען אללע מיטעל גינג אין. טרעט בעטרובטען הערצען צאַג זיך־דער פּאַטער אין זין צימער צוריק אינד בעטעט אינ־ברינסטיגליך דאס לעבען זינגס טוחערן קינדעס. — קיין וואַר דאס געבעט צו עדען, אלס דאס קינד צום ערשטען דער הערוטטבאַרען עד־אַבטע אינד מיט פּערגעדמבאַרער שטמע דיא „אַרטע״ „שמע ישראל״. שטאַמטלטע, פּאַן דרינגס אינגענבלקע „אַן״ נאַהם דיא קראַנקהייט אינע גינסטיגע „ווערדינג״, אינד פּאַללער פּרי־דע רעפּען דיא אַרצעט: „זין הערד אבערראַבינער דער אללמעכטיגע האַט אַדר געבעט עראַהרט, אַדר קינד איזט גערעטטעט.״ — „אַך האַבע קיינען אינגלבלוק אַן דיא גנאַדע נאַטטעס געוויסעלט (ערשרעקטע דער חתם סופר). אַך האַבע אַדען פּר־אינען יובל (50 אַהרען) פּאַן אללמעכטיגען ערפּלע הען. דאס קינד לעבטע אין דער טהאַט נאַך פּאַללע 50 אַהרע. — „אַן זיינעס 17 טען אַהרע הייראַטעטע דער יונגע סופר אינד ערהיעלט ביא דען שווינגע־עלטערן דורך פּאַללע לעבען אַהרע נאַנצע פּער־פּפּלעגונג. ער לערנטע אינאַיפּאַראַלך מיט אַוועד־נעס אַלס אַלס דער פּאַטער זיינע גאַטע אַרבעטשטיל בעמערקטע, אַנטע ער: מין זאַהן ווידדמיך באַלד אינטערעסיפּפּן אס תרפּיפּ, אך בין בלאַס מיט מיינעס בקראַט ווישער אַלס ער, דאַפּיר בין אך אבער אויך עלטער. זיא גראַס דיא בעשטעגונגען דעס יונגען סופר זאַר, בעשיינט פּאַלגענדער פּאַלל: ער זאַר עטוא 23 אַהרע אלט, אלס זין גראַפּפּאַטער ר׳ עקיבא עגער זיצל שמאַב, אינד דיא עריכטע אין דער פּאַטער, דאס ער דען הספר האַלטען מאַג, נון שריעב ער צוואַר אינען גראַפּאַרטען הספר, אבער ער זאַר קינעס־וגס דאַצו צו בעגינען, דיעוע בייטרעדע אבגראַלטען, אין מוגלטער עראַהרטס זאַלטע ער דיא שטעללע זינגס גראַסען פּאַטעראס נוכט אינמאַל אין דיעוער קורצען צייט אינגעדמען, קורצן נאַכדער שטאַרב דער גרייזע פּרעסדיגער דאבבענער אינד דער יונגע סופר זאַר קיינ 24 אַהרע אלט, אלס ער אַן דער שטעטע זינגס האַבגעלערטען פּאַטעראס דיא פּרעסדיגער גע־מיינע מיט אינער גראַפּאַרטיגען אנטיפּפּס דערע אינערראַשטע. „דער פּערקלאַרטע גיסט מיינעס גאַטבעגנאַדעטען פּאַטעראס זאַר עס״ פּפּלעגטע ער אַפּ צו זאַגען, „דער אס אבגער פּאַר דער אבראַל־טונג מיינער אנטיפּפּס־דערע פּאַר מיינער זעלבע אינפּטיכטע אינד מיך ערמטהיגטע.״ אין פּאַלגע זיי־נער געשיראַבטען גענוגהייט מוסטע ער אין אנראַטען דער אַרצעט קוראַרטע בעוויסען, ביא „זעלבער־געלעגענהייט ער אינמער אינגע קאַנגס צו בלייבען זיינשטע, דא ער דורך זינגע גע־גענאַרט גרינגען אינפּיכטען ערגיגען ערלעטע, אינמאַל ערגינגטע עס זיך, אינדעפּסען, דאס אין־נער זינער תלמידים זינע אנזעוגהייט אין פּראַנ־פּרט. אס מאַן פּערראַטהען האַטטע, דיא נאַכרוכט פּערבייטעט זיך מיט בלטעפּטטעלע אינד זאַ־פּאַרט ערטעגען דיא פּאַרגעהמטען געטרעפּטע גלעדער דעס האַרען נאַטטע אירע עדרבעגטע צו בעגינען. טראַטען זינער שראַבע לעגטע ער אַטטעט גיר שטעהענד, אינד נאַנטע זיך קינע הוהע. אין דער איטאַבינג פּאַן אַלטהאַטען קאַנטע ער קינע גרינגען, אינד זאַרען עס צוטיפּפּ אַרטע בהרים, דעגען גענגאַבטער ער זעדר פּרייגענ־זאַר. טראַטען זינעס גיר טעפּגען געהאַלטעס זאַר ער גיע צו בעגינען, געטענקע אנגעגעהען, זינגען זעלבע אין פּאַן דאַהעס בעטראַגע אַרען. קאַנג פּערדינאַר, ביא זעלבעס ער מעדהמאַלס אין אַרדי־גען זאַר, עפּפּפּנג אירן אינמאַל מיט פּאַלגענדען זאַרטען: עס פּרייט מיך זעדר אינען זאַלבי עדר־ווירדיגען מאַנן עפּפּאַנגען צו קאַנגען. אס אַרדע 1869 זאַר ער אס קאַנגרעסס אנפּרדער דער אַרטהע. דאַקסען אינד דער גרינגער דעס שטר־ דורך פּער־אינגען. אס זעלבעס ער דען בעטראַג פּאַן 960 גולדען בייטשטיגטע. צו יענער צייט זאַר עס, דאס ער זיך אינגעס טאַגעס פּאַטעראַלך אין זין צימער צוריק־צאַג אינד געטאַנדען עפּפּפּנגען זאַלטע.

דאַפּיר בין אך אבער אויך עלטער. זיא גראַס דיא בעשטעגונגען דעס יונגען סופר זאַר, בעשיינט פּאַלגענדער פּאַלל: ער זאַר עטוא 23 אַהרע אלט, אלס זין גראַפּפּאַטער ר׳ עקיבא עגער זיצל שטאַב, אינד דיא עריכטע אין דער פּאַטער, דאס ער דען הספר האַלטען מאַג, נון שריעב ער צוואַר אינען גראַפּאַרטען הספר, אבער ער זאַר קינעס־וגס דאַצו צו בעגינען, דיעוע בייטרעדע אבגראַלטען, אין מוגלטער עראַהרטס זאַלטע ער דיא שטעללע זינגס גראַסען פּאַטעראס נוכט אינמאַל אין דיעוער קורצען צייט אינגעדמען, קורצן נאַכדער שטאַרב דער גרייזע פּרעסדיגער דאבבענער אינד דער יונגע סופר זאַר קיינ 24 אַהרע אלט, אלס ער אַן דער שטעטע זינגס האַבגעלערטען פּאַטעראס דיא פּרעסדיגער גע־מיינע מיט אינער גראַפּאַרטיגען אנטיפּפּס דערע אינערראַשטע. „דער פּערקלאַרטע גיסט מיינעס גאַטבעגנאַדעטען פּאַטעראס זאַר עס״ פּפּלעגטע ער אַפּ צו זאַגען, „דער אס אבגער פּאַר דער אבראַל־טונג מיינער אנטיפּפּס־דערע פּאַר מיינער זעלבע אינפּטיכטע אינד מיך ערמטהיגטע.״ אין פּאַלגע זיי־נער געשיראַבטען גענוגהייט מוסטע ער אין אנראַטען דער אַרצעט קוראַרטע בעוויסען, ביא „זעלבער־געלעגענהייט ער אינמער אינגע קאַנגס צו בלייבען זיינשטע, דא ער דורך זינגע גע־גענאַרט גרינגען אינפּיכטען ערגיגען ערלעטע, אינמאַל ערגינגטע עס זיך, אינדעפּסען, דאס אין־נער זינער תלמידים זינע אנזעוגהייט אין פּראַנ־פּרט. אס מאַן פּערראַטהען האַטטע, דיא נאַכרוכט פּערבייטעט זיך מיט בלטעפּטטעלע אינד זאַ־פּאַרט ערטעגען דיא פּאַרגעהמטען געטרעפּטע גלעדער דעס האַרען נאַטטע אירע עדרבעגטע צו בעגינען. טראַטען זינער שראַבע לעגטע ער אַטטעט גיר שטעהענד, אינד נאַנטע זיך קינע הוהע. אין דער איטאַבינג פּאַן אַלטהאַטען קאַנטע ער קינע גרינגען, אינד זאַרען עס צוטיפּפּ אַרטע בהרים, דעגען גענגאַבטער ער זעדר פּרייגענ־זאַר. טראַטען זינעס גיר טעפּגען געהאַלטעס זאַר ער גיע צו בעגינען, געטענקע אנגעגעהען, זינגען זעלבע אין פּאַן דאַהעס בעטראַג אַרען. קאַנג פּערדינאַר, ביא זעלבעס ער מעדהמאַלס אין אַרדי־גען זאַר, עפּפּפּנג אירן אינמאַל מיט פּאַלגענדען זאַלטען: עס פּרייט מיך זעדר אינען זאַלבי עדר־ווירדיגען מאַנן עפּפּאַנגען צו קאַנגען. אס אַרדע 1869 זאַר ער אס קאַנגרעסס אנפּרדער דער אַרטהע. דאַקסען אינד דער גרינגער דעס שטר־ דורך פּער־אינגען. אס זעלבעס ער דען בעטראַג פּאַן 960 גולדען בייטשטיגטע. צו יענער צייט זאַר עס, דאס ער זיך אינגעס טאַגעס פּאַטעראַלך אין זין צימער צוריק־צאַג אינד געטאַנדען עפּפּפּנגען זאַלטע.

(אין תלמידים.) אס פּאַרגען אַרדע לעס דער עטצינע בעדרמטע פּרעסדיגער דאבבענער דאס ספר בתב סופר, דאס הוי־טערלאַסעגע ווערק זינגעס גראַסען פּאַטעראס הגאון הגדול ר׳ שמואל בנימין סופר זצ״ל דרוקען. אס איינגאַנגע דעזעס בעריטעדען ווערקעס לעפּערט דער בעדרמטע זאַהן דיא באַגראַפּ (לעבענס־בעשרייבונג) זינגעס גראַסען פּאַטעראס. אינע זאַעכען ערשטעגענע אינגאַרישע צייטשריפּס, ווילדע אבער דייטשע אנגעלעגענהייטען שריבען, פּערפּפּענטליכט דעזעע באַגראַפּ אינטער דעם טיטעל „אין תלמיד־ודע״ אס דער אנטערעטען, ווילבע בעדרמטע דיא תלמידים־ודען שטפּפּען, דאס בילד אינעס וואַהרען תלמיד־ודען פּאַרציאַהרען. ווי־ווילען אס דעזער לעבענסבעשרייבונג אינעדען לעזען דאס אינטערעסאַנטעסטע טיטעלען, דער ווילטבערהמטע תתם ספר זצ״ל וואַר בע־ריטס אס פּאַרגעדרקטעס אלטער אלס אהם זינע גאַטטי, דיא טאַטטער דעס האַבבעדרהמטען ר׳ עקיבא ע נ ע ר, דען ערסטען זאַהן, דער דען נא־מען שמואל בנימין ערהיעלט, צוי ווילט בראַבטע. דאס קינד וואַרדע פּאַן דען עלטערן אינבראַס עגרטאַלד געלעגט, אינד פּערגינגען דעסטען ערסטע לעבענס־אַהרע דעבט פּערגינגס. אין זינגס זעכסטען אַהרע ערקראַנקטע דאס געלעבטע קינד־ודער געפּעראַרט אינד דיא אַרצעט נאַכען אללע מיטעל גינג אין. טרעט בעטרובטען הערצען צאַג זיך־דער פּאַטער אין זין צימער צוריק אינד בעטעט אינ־ברינסטיגליך דאס לעבען זינגס טוחערן קינדעס. — קיין וואַר דאס געבעט צו עדען, אלס דאס קינד צום ערשטען דער הערוטטבאַרען עד־אַבטע אינד מיט פּערגעדמבאַרער שטמע דיא „אַרטע״ „שמע ישראל״. שטאַמטלטע, פּאַן דרינגס אינגענבלקע „אַן״ נאַהם דיא קראַנקהייט אינע גינסטיגע „ווערדינג״, אינד פּאַללער פּרי־דע רעפּען דיא אַרצעט: „זין הערד אבערראַבינער דער אללמעכטיגע האַט אַדר געבעט עראַהרט, אַדר קינד איזט גערעטטעט.״ — „אַך האַבע קיינען אינגלבלוק אַן דיא גנאַדע נאַטטעס געוויסעלט (ערשרעקטע דער חתם סופר). אַך האַבע אַדען פּר־אינען יובל (50 אַהרען) פּאַן אללמעכטיגען ערפּלע הען. דאס קינד לעבטע אין דער טהאַט נאַך פּאַללע 50 אַהרע. — „אַן זיינעס 17 טען אַהרע הייראַטעטע דער יונגע סופר אינד ערהיעלט ביא דען שווינגע־עלטערן דורך פּאַללע לעבען אַהרע נאַנצע פּער־פּפּלעגונג. ער לערנטע אינאַיפּאַראַלך מיט אַוועד־נעס אַלס אַלס דער פּאַטער זיינע גאַטע אַרבעטשטיל בעמערקטע, אַנטע ער: מין זאַהן ווידדמיך באַלד אינטערעסיפּפּן אס תרפּיפּ, אך בין בלאַס מיט מיינעס בקראַט ווישער אַלס ער, קיינעלען מיט בעטטטמטהיט הערפּאַרגעהט, אינד דאס אנערקענגען אויך אַמטטליכע אינגאַרישע נעשטבטפּפּאַרטער — אירער רעליגיאָן נאַך ווידען.

דאס באַרגלאַנד בעטעגט אינס אינבריגגען דאס ווילטענטטע אינד נאַכאַהמענטערטעטטע בייטפּיעל דער דולדוואַקיט אינד דער רעליגיאָנפּפּייהיט מאַראַטע־ווידען, שפּאַטער אויך קרייסטן. לעבטען מיט דען בעקע־נען דער הערטעגדען ווידשען רעליגיאָן אים בעטטען אינינגעהטען, יעדער דרייסטע אין פּרעדען ווייגער אנגע־שטאַמטען רעליגיאָן אנגעראַגען אינד דיא פּרייא אויס־אינען. נור דיא טאַגער דער ביידען האַכטטען שטאַמטטע־ווידען, דיא דעס קראַנאַן אינד דעס פּעד (אַבריטטער ריכטער) אַמטטליכע אנגעראַגען דען האַבען. שטאַמט־ווידדענטאַגער אינד בעאַמטטען, דיא שטאַמטפּרייטטען אינד אנפּרדער, אַוויא דיא האַרען אַאַטיגעדע דעס הערעס מ ו ס ט ע ן זיך צוי ווידשען רעליגיאָן בעקענגען, אַנטט קאַנגטען דיא דיא בעטרעפּפּענדען ווידדען אדער אַמטטל ניכט עדרייכען.

דיא באַרגען נעהאַרטען אינבריגגען נור איהרע רע־ליגיאָן נאַך צום ווידענטטיג. דער אבשטאַמטטיג נאַך נע־האַרען דיא מיט דען אנגאַרן צו אייגאַנדדעזולבען אַאַל־קעראַמטלע. ווי אַ ווארען סקיטען אין דיא אַלע דיא אַרען דיא אַ אינגאַרדעזולבען אַאַל־קעראַמטלע. ווי אַ ווארען סקיטען אלס ווי זיך פּאַן איהרען שטאַמטפּעראַאַטען אין אייגען טרעגגען אינד זיך אַנדער אַמטטל ניכט עדרייכען.

דיא באַרגען נעהאַרטען אינבריגגען נור איהרע רע־ליגיאָן נאַך צום ווידענטטיג. דער אבשטאַמטטיג נאַך נע־האַרען דיא מיט דען אנגאַרן צו אייגאַנדדעזולבען אַאַל־קעראַמטלע. ווי אַ ווארען סקיטען אלס ווי זיך פּאַן איהרען שטאַמטפּעראַאַטען אין אייגען טרעגגען אינד זיך אַנדער אַמטטל ניכט עדרייכען.

אינד דיא באַרגען, ווילבע אויך דיא אינ־גאַרן אייגען זאַלבען ענטשידענדען אייגדהום אינ־טען, וואַרען — ווי דיעס אויס דען אבריינטשטמטע דען רוסטשען, אַראַבטען אינד יידשען געשיכטס־ווידדען פּאַן עלבסט אנלעגען אינד זיך ענטיידער צור קרייסטלינען אדער צור מאַהאַמעדאַנישען רעליגיאָן בעקעד־טען. דאס געשאַר זעלבסט דאַן, ווען דיא ווידען אין אַ־בעדיעלטטענדער מעדרצאַהל אינד דיא הערשער דעס לאַנ־דעס וואַרען. דיא באַרגען קאַמען נון אין איהרע נייען וואַהרטאַטטען ניכט נור מיט כריסטען, דיא אויס בייאַנגעיס (דעס הייטיגען קאַנשטאַנטינאָפּעל. — דיא שטאַדט קאָנשטאַ־טינאָפּעל וואַר נעמליך בעפּאַר דיא אים יאַהרע 1456 פּאַן דען טירקען עראָבערט וואַרדע, דערדענטשטאַדט דעס גרייכיש־אַמטטיגען קאַיזערטטהומס אינד נאַכמס דאַס דער מוסטעלפּטנקט דער קרייסטענהייט, אינטאַנדערטען אינד דיא אַיסאַנאַט האַטטען, דיא היידנישען פּאַלקער צום קרייסטענטהום צו בעקעהרען. דיא קאַמען נוכט מיט מאַהאַמעדאַנערען, דיא אויס דער נאַהען פּערטיגען אין נאַכען מאַסטען קאַמען אינד דיא ווידער דיא אַיסאַנאַט האַטטען דיא היידנישען פּאַלקער צום אַיסלאַם (רעליגיאָן מאַהאַמעדס) צו בעקעהרען, זאַנדערן דיא קאַמען אויך מיט ווידען צוזאַמ־מען. דיא פּאַר דער פּערפּאַלגונג אין דאס נייטגרינדעטע מאַהאַמעדאַנישע זיך פּלינטטען אויך אויך מיט דען אַנאַהאַנגיכען אויך דער אינזעלקלכען אַראַבטען אין דער נאַהע דעס מאַהאַמעדאַנערס אויך דיא הייטיגע קרים) וואַהנטען. דיא מאַהאַמעדאַנישען אינד דיא קרייסטל־בען מיסאָנאַרע האַבען באַלד אויהרע אַרבעט בעגאָנגען, אינד ביידע פּאַרטיען ווערדען אַללע מאַלבען מיסטעל אַן, אים דיא באַגאַרען צובעקעהרען, נור וואַלטען דיא אייגען קרייסטען אויסהרטען מאַכען, דיא אנדערען ווידער מאַהאַמעדאַנער.

(פּאַרטעטצונג פּאַלגט.)

קייעלען מיט בעטטטמטהיט הערפּאַרגעהט, אינד דאס אנערקענגען אויך אַמטטליכע אינגאַרישע נעשטבטפּפּאַרטער — אירער רעליגיאָן נאַך ווידען.

דאס באַרגלאַנד בעטעגט אינס אינבריגגען דאס ווילטענטטע אינד נאַכאַהמענטערטעטטע בייטפּיעל דער דולדוואַקיט אינד דער רעליגיאָנפּפּייהיט מאַראַטע־ווידען, שפּאַטער אויך קרייסטן. לעבטען מיט דען בעקע־נען דער הערטעגדען ווידשען רעליגיאָן אים בעטטען אינינגעהטען, יעדער דרייסטע אין פּרעדען ווייגער אנגע־שטאַמטען רעליגיאָן אנגעראַגען אינד דיא פּרייא אויס־אינען. נור דיא טאַגער דער ביידען האַכטטען שטאַמטטע־ווידען, דיא דעס קראַנאַן אינד דעס פּעד (אַבריטטער ריכטער) אַמטטליכע אנגעראַגען דען האַבען. שטאַמט־ווידדענטאַגער אינד בעאַמטטען, דיא שטאַמטפּרייטטען אינד אנפּרדער, אַוויא דיא האַרען אַאַטיגעדע דעס הערעס מ ו ס ט ע ן זיך צוי ווידשען רעליגיאָן בעקענגען, אַנטט קאַנגטען דיא דיא בעטרעפּפּענדען ווידדען אדער אַמטטל ניכט עדרייכען.

דיא באַרגען נעהאַרטען אינבריגגען נור איהרע רע־ליגיאָן נאַך צום ווידענטטיג. דער אבשטאַמטטיג נאַך נע־האַרען דיא מיט דען אנגאַרן צו אייגאַנדדעזולבען אַאַל־קעראַמטלע. ווי אַ ווארען סקיטען אין דיא אַלע דיא אַרען דיא אַ אינגאַרדעזולבען אַאַל־קעראַמטלע. ווי אַ ווארען סקיטען אלס ווי זיך פּאַן איהרען שטאַמטפּעראַאַטען אין אייגען טרעגגען אינד זיך אַנדער אַמטטל ניכט עדרייכען.

דיא באַרגען נעהאַרטען אינבריגגען נור איהרע רע־ליגיאָן נאַך צום ווידענטטיג. דער אבשטאַמטטיג נאַך נע־האַרען דיא מיט דען אנגאַרן צו אייגאַנדדעזולבען אַאַל־קעראַמטלע. ווי אַ ווארען סקיטען אלס ווי זיך פּאַן איהרען שטאַמטפּעראַאַטען אין אייגען טרעגגען אינד זיך אַנדער אַמטטל ניכט עדרייכען.

אינד דיא באַרגען, ווילבע אויך דיא אינ־גאַרן אייגען זאַלבען ענטשידענדען אייגדהום אינ־טען, וואַרען — ווי דיעס אויס דען אבריינטשטמטע דען רוסטשען, אַראַבטען אינד יידשען געשיכטס־ווידדען פּאַן עלבסט אנלעגען אינד זיך ענטיידער צור קרייסטלינען אדער צור מאַהאַמעדאַנישען רעליגיאָן בעקעד־טען. דאס געשאַר זעלבסט דאַן, ווען דיא ווידען אין אַ־בעדיעלטטענדער מעדרצאַהל אינד דיא הערשער דעס לאַנ־דעס וואַרען. דיא באַרגען קאַמען נון אין איהרע נייען וואַהרטאַטטען ניכט נור מיט כריסטען, דיא אויס בייאַנגעיס (דעס הייטיגען קאַנשטאַנטינאָפּעל. — דיא שטאַדט קאָנשטאַ־טינאָפּעל וואַר נעמליך בעפּאַר דיא אים יאַהרע 1456 פּאַן דען טירקען עראָבערט וואַרדע, דערדענטשטאַדט דעס גרייכיש־אַמטטיגען קאַיזערטטהומס אינד נאַכמס דאַס דער מוסטעלפּטנקט דער קרייסטענהייט, אינטאַנדערטען אינד דיא אַיסאַנאַט האַטטען, דיא היידנישען פּאַלקער צום קרייסטענטהום צו בעקעהרען. דיא קאַמען נוכט מיט מאַהאַמעדאַנערען, דיא אויס דער נאַהען פּערטיגען אין נאַכען מאַסטען קאַמען אינד דיא ווידער דיא אַיסאַנאַט האַטטען דיא היידנישען פּאַלקער צום אַיסלאַם (רעליגיאָן מאַהאַמעדס) צו בעקעהרען, זאַנדערן דיא קאַמען אויך מיט ווידען צוזאַמ־מען. דיא פּאַר דער פּערפּאַלגונג אין דאס נייטגרינדעטע מאַהאַמעדאַנישע זיך פּלינטטען אויך אויך מיט דען אַנאַהאַנגיכען אויך דער אינזעלקלכען אַראַבטען אין דער נאַהע דעס מאַהאַמעדאַנערס אויך דיא הייטיגע קרים) וואַהנטען. דיא מאַהאַמעדאַנישען אינד דיא קרייסטל־בען מיסאָנאַרע האַבען באַלד אויהרע אַרבעט בעגאָנגען, אינד ביידע פּאַרטיען ווערדען אַללע מאַלבען מיסטעל אַן, אים דיא באַגאַרען צובעקעהרען, נור וואַלטען דיא אייגען קרייסטען אויסהרטען מאַכען, דיא אנדערען ווידער מאַהאַמעדאַנער.

(פּאַרטעטצונג פּאַלגט.)

בען מאג, ווענן ער איינען פֿערברעכער בעגנאדיגט. דאס דאריף וועדהאָויאַ אין איינעם אַסטעראַטיקעל זיינעס בלאַטטעס אונטער דעם טיטעל: „מיינע אנגעלעגענהייט", אין פֿאָן פֿריידענטהרענען איבערשטראָמענדען וואָרטען מיינער מעהרמאלס ערוואָהנט, מיך דאבייא זאָ הינשטעללט, אלס האטטע איך מיינע ערסטע ערקלאָרונג בערייעט אונד זעלבע אוים געוויססענסביסע ווידעררופֿען, דאס איזט גאנץ זיינע פּריוואַט אנגעלעגענהייט, מיך געהט דיא זאַכע אימזאָ וועניגער אַן, אלס איך ניכט איינמאל דאראן דאכטע, דאס וועדהאָויאַ מיט דערזעלבען זאָלבען לארם מאכען אונד מיינע ערקלערונג, וועלכע דער אבגעוואָהנטע פֿראגין פֿערשאַ פֿערפֿאַסטע, אללען צייטונגען צור פֿעראָפֿפֿענטליכונג איינזענדען ווערדע, דא איך איבערהויפּט זיינערצייט אויסדריקליך ווינשטע, דאס דיעס ניכט געשעהע. נון דענן, שליעסט אלאה, דא איך וויא געזאגט, מיינע ערסטע ערקלאָרונג געגען וועדהאָויאַ נור אויס רייגער מענשליכקייט אונד אין דער האָפֿפֿנונג צוריקגעצאָגען האבע, דאס דיא געריכטליכע אונטערזוכונג געגען יוליאוס וועדהאָויאַ ניכט פֿאָרטגעזעצט ווערדען ווירד, וואס יעדאך ניכט געשעהט, דא דאך אללע קלאגען אויפֿרעכט ערהאלטען אונד ווייטער צור געריכטליכען פֿערהאנדלונג געלאנגען, זאָ האלטע איך מיינע ערסטע אויסזאגע געגען וועדהאָויאַ, וויא איך זיא געגען דען אונטערזוכונגסריכטער צאַראַן געמאכט האבע, אין אללען פּונקטען, יעדען בוכשטאבען דערזעלבען מיט **פֿאָללסטער בעשטיממטהייט** אויפֿרעכט. דיעזע ערקלאַרונג רייכטע נון אלאה ביים געריכטסהאָפֿע איין אונד ביטטעט דיעזעלבע בייא געלעגענהייט דער געריכטספֿערהאנדלונג צור פֿערלעזונג צו בריננען.

*) (**איין עמפּאָרענדער געוואלטאַקט.**) אוים ראַקאַמאַז ווירד בעריכטעט: צום בעווייזע דעססען, דאס מיט איינפֿיהרונג דער אינשטיטוציאָן דער שענדאַרמעריע: דיא אלטע פאנדורענווירטהשאַפֿט ניכט גענצליך אויסגעשטאָרבען איזט, מאָגע דער נאכפֿאָלגענדע, וואהרהייטסגעטרייע פֿאָרגאנג דיענען: דעם דורך דען טיסאַ-עסלארער פּראָצעס צו איינער טרויריגען בעריהמטהייט געלאנגטען, געוויססען פאנדורענקאָממיססער **רעטשקי באָנדי** וואורדען אַנגעבליך צווייא רעקען געשטאָהלען. נון האט הערר רעטשקי עס זיך אין דען קאָפּף געזעצט, דאס נור איין **יודע** דיעזע רעקען געקויפֿט האבען מיססע. ער ליעס דאהער אין טאָקאַי איינען רעכטשאַפֿפֿענען, ארמען יודען דורך דיא היעראָרטיגע שענדאַרמעריע (ראַקאָמאַז געהאָרט צום סאבאָלטשער, טאָקאַי צום זעמפּלינער קאָמיטאַט), אָהנע דאס שטוהלריכטעראמט אין ווענטשעלע, וואָרין ראַקאָמאַז אלס פּאָליטישע בעהאָרדע געהאָרט, נאָך יענעם אין טאָקאַי צו פֿערשטענדיגען, פֿערהאַפֿטען אונד צו זיך נאך זיינער „בורג" נאָר-פֿאָלי פֿיהרען. דאָרט בעווילל־קאָממטע איין שענדאַרם דען צו טאָדע ערשראָקענען יודען מיט פֿינף טיכטיגען אָהרפֿייגען אונד מיט דער בעריכטיגטען רוטעני אונד האנדשריבע, אים פֿאָן איהם איהגענד איין געשטענדניס צו ערפּרעססען: הערר רעטשקי בעפֿיהלט דען יודען פֿאָן 6 איהר אבענדס ביז 12 איהר מיטטאגס אונד ליעס דאנן דענזעלבען גנאָדיגליך לויפֿען.

*) (**דיא ליעבע צום הייליגען לאנדע.**) אוים סיגעטוואַראַליא ווירד אונס זאָעבען מיטגעטהיילט, דאס דער דאָרטיגע ראבבינער הגאון מוהר"ר מיכאל צבי נ"י, נאָך 33־יעהריגעם זעגענסרייכעם ווירקען אם 27־טען פֿאָריגען מאנאטעס פֿאָן דען זעגענסווינשען זיינער בעלי בתים בעגלייטעט, דיא רייזע נאָך דעם הייליגען לאנדע אנגעטרעטען האט. זיינע שטעללע פֿערטריטט יעטצט דעססען זאָהן הרב המופלג מו"ה ישעי' נ"י, דען דיא געמיינדע אויך דיא הייער פֿאָן צווייא יאהרען אלס דיין אקצעפּטירטע. איך ווער ווינשען דעם גרייזען ראבבינער פֿאָם הערצען פֿיעל גליק אויף דער ווייטען רייזע.

*) (**דיא בעגרעבניספֿייער איינעס אנארכיסטען.**) זאָנגטאָג שטארב היער אין אנארכיסט נאמענס אנדריאס סאלאי, אים שפּיטאלע דעס ארבייטסהויזעס, דערזעלבע וואר רעדאַקטער דער ארבייטערצייטונג „פֿאָלקסווילע" אונד וואורדע ווענעדצייט וועגען דער אין זיינעם בלאטטע געבראכטען אויפֿרהערישען אַרטיקעל פֿערהאַפֿטעט. איינע אונאבזעהבארע מענגע, צומייסט אויס ארבייטערן בעשטעהענד, אונטער איהנען אויך דער פֿערטהיידיגער אים אנארכיסטען פּראָצעססע, וואַרען צור לייכענפֿייער ערשיענען. דיא איינזעגנונג דעס טאָדטען זאָללטע אים לייכענהויזע דעס ראָכוס שפּיטאַלעס שטאטטפֿינדען, וויא געוואָהנליך אין גייסטליכער ביידער אים שפּיטאלע געשטארבענען פֿונקציאָנירט. נון בעגאנן דער גייסטליכע דער רייהע נאָך זיינע צערעמאָניען אויסצואיבען אונד קאם ענדליך אן דיא לייכע סאַלאי. קוים אבער וואָללטע דער גייסטליכע זיינע איינזעגנונג בעגיננען אלס ער פֿאָן דען הערומשטעהענדען ארבייטערן דאראן פֿערהינדערט וואורדע. „סאַלאי געהאָרטע נאָר קיינער רעליגיאָן אן" שריען זיא אונד וואר עס זאָגאר זיין לעטצטער ווילל, דאס זיין בעגרעבניס אָהנע קירכליכע איינזעגנונג שטאטטפֿינדען זאָללע. אלס מאן איהנען יעדאך דאס אונשטאטטהאַפֿטע אונד דאס געזעטצוויעדריגע פֿערלאנגען אויסאיינאנדערזעטצטע אונד דאריף הינוויעז, דאס אין בודאפּעסט איינע דעראַרטיגע בעערדיגונג נאָך ניא שטאטטגעפֿונדען, דא שריע איינער דער ארבייטער צום גייסטליכען: נון, זאָ איבען זיא דענן איהר האנדווערק אוים! אין אנדערער ארבייטער בעמערקטע ווייטער: נאכדעם דיעזער האקוס פּאָקוס דאָך וועדער ניטצט נאָך שאדעט, זאָ זאָלל ער עס מאכען. צור אויפֿרעכטהאלטונג דער רוהע וואַרען 40 פאָליציימאַננער אויסגעווענדעט.

*) (**דער געפֿירכטעטע רייבער שאַוואַנאַ יאָזשיאַ געפֿאנגען.**) נאָך איינער אן דען יוסטיצמיניסטער אנגעלאנגטען טעלעגראפֿישען דעפּעשע דעס זאַלאַעגערסעגער קאָניגליכען שטאאטסאַנוואלטעס, וואורדע דער געפֿאהרליכע רייבער שאַוואַנאַ יאָזשיאַ, דער דיא דאָרטיגע גאנצע געגענד זייט יאהרען הינדורך זיינע רייבטהאטען אין פֿורכט אונד שרעקען הילט, אם 4־טען דיעזעס אים בענדעקער וואלדע, אין דער נאָהע פֿאָן דאָראָגד אים טאָפּאָלצער בעצירקע, פֿאָן דעם **יודישען** שענדארמען גראָס איבעררומפּעלט אונד געפֿאנגען גענאָממען. מאן פֿאנד צווייא לאַנג קאַסטערגעוועהרע, איינען צעהנלייפֿיגען רעוואָלווער, גאָלדענע אוהרען אונד צייכנונגען פֿאָן הייזערן בייא איהם פֿאָר.

*) (**זעלבסטמאָרד איינעס ליעבעספּאַארעס.**) אין איינעם גאַסטהאָפֿע אים בעצירקע אלזערגרונד אין וויען האט אים לייפֿע דער פֿאָריגען נאכט איין ליעבעספּאַאר, דעם זיך איינאַ בעטרייגליכע הינדערניססע דער גרינדונג איינעס אייגענען הויזשטאנדעס ענטגעגענשטעללטען, פֿרייוויללינג זיינעם לעבען איין ענדע געמאכט. מאן בעריכטעט דאריבער פֿאָלגענדע איינצעלהייטען: געסטערן אבענדס קאמען אין הערר אונד איינע דאמע, ביידע שוואַרץ געקליידעט, אין איינען גאַסטהאָף אים אלזערגרונד, מיטהעטען אין צימער, אין וועלכעם זיא זיך, נאכדעם זיא דיא מיטהע בעצאָהלט האטטען, אללואנליך בעגאבען. היינטע מיטטאגס וואר עס דעם גאַסטהאָפֿבעזיצער איינגעפֿאללען, דאס פֿאָן דעם יונגען פּאארע נאָך ניכטס פֿערלאנגט וואָרדען וויא, אונד ער בעאויפֿטראגטע דאהער דאס שטובענמאַדכען, אן דער טהירע דער פֿרעמדען צו קלאָפּפֿען. דאס מעדכען ערהיעלט יעדאָך אויף וויעדערהאָלטעס קלאָפּפֿען קיינע אנטוואָרט, וועסהאלב עס זיך ענטשלאָס, דיא צימערטהירע מיט איינעם צווייטען שליסעל צו אָפֿפֿנען. קוים האטטע דאס שטובענמעדכען דאס צימער בעטרעטען, איילטע זיא, פֿאָם שרעקען ערפֿאסט, ווידער אוים דעמזעלבען. זיא האטטע דיא ערפֿאהלען געזיכטער ערבליקט, דא ביידע טאָדט וואַרען. אויף דעם פֿיסבאָדען לאג אים בלוטע דער מאַנן, וועהרענד זיינע

פֿאָלליעטאָן.

דיא געשיכטע דער יודען אין אונגארן.

(3־טע פֿאָרטזעצונג.)

האָבט איבערראַשענד איזט דיא טהאַטזאכע, דאס מאנכע פֿאלקער, וועלכע אין דיעזעם לאנדע צור צייט דער ערבעבערונג דורך דיא אונגארן וואָהנטען, פֿיעלעס פֿאָן דער יודישען רעליגיאָן אנגענאָממען האבען. זאָ וואורדע צום בייספּיעל פֿאָן דען בולגארען, דיא צווישען דער טהייס אונד דער דאָנוי, אים היוטיגען פּעסטער אונד באטש-באָדראָגער קאָמיטאַט געוואָהנט האבען, דער שבת געפֿייערט; זא פֿיעלע בולגארען זינד גאנץ צום יודענטהומע איבערגעגאנגען. דעם פּאַפּסטע ניקאָלויס דעם ערסטען וואָללטע דיא זאכע אויך דורכאוים ניכט געפֿאללען אונד ווענדעטע זיך אים יאהרע 866 אין איינעם שרייבען אַן באָגאָר, דען פֿירסטען דער בולגארען, מיט דער ביטטע: ער מאָגע דאהין ווירקען, דאס זיין פֿאלק, וועלכעס זיינע הייזנישע רעליגיאָן אויפֿגיבט, אנשטאטט דערזעלבען ניכט דיא יודישע אננעהמען זאָלל. דער פּאַפּסט ביטטעט דיא בולגארען דאס זיא ניכט דען זאָמסטאג זאָנדערן דען זאָננטאג פֿייערן זאָללען. זיא מאָגען אויפֿהאָרען דיא צערעמאָניען דער יודען אויסצואיבען, זאָנדערן זיא מאָגען זיך עהער אן דיא קריסטליכע רעליגיאָן געוואָהנען.

וועלכע שטעללונג מוסטען דיא יודען אונטער דען בולגארען איינגענאָממען האבען, דאס פֿירסט אונד פֿאלק יודישע געברייכע איבטען אונד פֿיעלע אָפֿפֿענטליך צום יודענטהומע איבערטראַטען!

ניכט מינדער וויכטיג וואר דיא שטעללונג, וועלכע דיא יודען אין דעם פֿאָן סלאווען בעוואָהנטען טהייל דעם היוטיגען אונגארנס איינגענאָממען האבען. וויא שאָן ערוועהנט, געהאָרטע דער גראָססטע טהייל דער קאָמיטאַטע יענזייטס דער טהייס אונד יענזייטס דער דאָנוי צו דעם גראָססען מעהרישען קאָניגרייכע, דאס צור צייט דער ערבעבערונג דורך דיא מאדיארען קאָניג סוואַטאָפּלוק בעהערשטע. אויס אַסטרייכישען אונד מעהרישען קוועללען ערפֿאהרען וויר נון דאס זיך דיא יודישען קויפֿלייטע מעהרענס אים אויסלאנדע איינעס זעהר גוטען רופֿעס ערפֿרייטען אונד צו הויזע געאַכטעט אונד איינפֿלוסרייך וואַרען. ווענן וויר נאָך ערוואָהנען, דאס דאס פֿאלק דער כאזארען זאממט איהרעם פֿירסטען מענ-מאָראָט דירעקט בעקעננער דער יודישען רעליגיאָן וואַרען, בעדארף עס קיינעס ווייטערען בעווייזעס, דאס אונזערע גלויבענסגענאָססען אין דיעזעם לאנדע אונמיטטעלבאר פֿאָר דער ערבעבערונג דורך דיא אונגארן מאַכטיג, רייך אונד אַנגעזעהען וואַרען.

פֿיערטעס קאַפּיטעל.

בונד צווישען אונגארן אונד כאזארען.

לאַנגע, לאַנגע בעפֿאָר דער פֿוס איינעס מאדיארען דען באָדען פאַנאָניעס בעטרעטען האטטע, שטאנדען יודען אונד מאדיארען אין ענגסטער בעריהרונג מיטאיינאנדער אונד אלס זיא פֿראיינגט דיעזעס לאנד ערבעבערטען, וואר דער בונד צווישען איהנען אין הונדערטיעהריגער. ניכט היער ווארדע ער געקניפּפֿט, זאָנדערן נאָר ווייט פֿאָן היער אין דער הייםאַטה דער כאזארען, צווישען דעם אָזאָווישען, שוואַרצען אונד כאזארישען (קאַספּישען) מעערע, וואָ זיך דאס רייך דער כאזארען ערשטרעקטע, אונד וואָ היוטע דאס רייזיגע רוסלאנד, וועלכעס זאָ פֿיעלע פֿרייע פֿאלקער צערטרעטען האט, זיך אויסדעהנט.

אלס דיא אונגארן אויס איהרער אוראלטען סקיטישען הייםאַטה אויסוואַנדערטען (זיא וואָהנטען פֿריהער אין דען אונערמעסליכען ווייסטען סקיטיענס אן דער גרענצע כינא'ס) זוכטען זיא אויף איהרעם דורכצוג דורך דאס היוטיגע רוסלאנד איהרע שטאממפֿערוואנדטען כאזארען אויף (דער כאזארענשטאמם האטטע זיך פֿאסט אין יאהרטויזענד פֿאָרהער פֿאָן דען מאדיארישען שטעממען לאָסגעטרעננט אונד אין מאַכטיגעס רייך, דאס כאזארענרייך געגרינדעט) דיא וואנדערנדען מאדיארען וואורדען מיט גראָססער גאַסטפֿריינדשאַפֿט אויפֿגענאָממען, אונד דיא כאזארען וויעזען איהנען איינע פּראָווינץ אן, וואָ זיא זיך אויך ניעדערליעסען. צווישען דען ביידען פֿערוואנדטען שטאממען, דיא אויך שאָן פֿריהער מיטאיינאנדער אין פֿערבינדונג וואַרען, ענטוויקקעלטע זיך באלד דיא אינניגסטע פֿריינדשאַפֿט אונד כאזארען אונד מאדיארען שלאָסען איינען בונד מיט איינאנדער. דער קהאגאן (קאָניג דער כאזארען) גאב איינעם דער פֿאָרנעהמסטען דער זיעבען אנפֿיהרער דער אונגארן, דעם וואָיוואָדען עלאד, איין כאזארישעס מאדכען צור פֿרויא אונד אלס דיא מאדיארען פֿאָן דען נאכבארפֿאלקערן אויס דער נאָהע דער כאזארען פֿערדראַנגט וואורדען, האלפֿען איהנען דיעזע אין נייעס לאנד ערבעבערן, דאס זיא עטעלקאָזאַנגטען (דאס היוטיגע בעסאראביען, וועלכעס ביז צום יאהרע 1878 צור טירקיא, זייטדעם אבער צו רוסלאנד געהאָרט) וואָ זיא זיך אויך בעזעטצטען. צווישען דען אונגארישען שטאממען בראַכען באלד דאריף צוויסטיגקייטען אויס